

För ett demokratiskt samhälle med kultur åt alla!

Text: Eva Stenemo (ur bis nr 4 1983)

Illustrationer: Balsam Karam

Kulturpolitiken ska utformas med hänsyn till eftersatta grupperns behov, heter det, unisont från riksdagen.

Att aktivt arbeta för att nå de läsovana och kulturellt eftersatta grupperna – människor som av olika skäl inte av egen kraft kan ta del av t.ex. bibliotekets utbud – det borde vara en angelägen uppgift för alla biblioteksarbetare och kanske i synnerhet för BiSanslutna.

Vad har vi då för metoder att arbeta med i vår strävan att nå det i sig självklara målet – att *alla* människor under hela sin levnad ska ha tillgång till böcker?

Hur bra är dessa metoder, hur väl lyckas vi? Vilka människor i vårt samhälle når vi med bibliotekets utbud?

Finns det måhända bättre metoder? Frågor som jag i det följande ska försöka besvara utifrån min utgångspunkt.

Vi arbetar med uppsökande biblioteksverksamhet på våra bibliotek, såväl på institutioner som till enskilda, för att nå de svaga grupperna i vårt samhälle. Bibliotekens barnverksamhet lämnar jag därhän i detta resonemang, det får väl antas vara väl förankrat hos varje biblioteksarbetare att barnverksamheten ska utformas så att man når varje unge och att man nära samverkar med skolan.

Vi arbetar med arbetsplatsutlåning och når därmed många som annars aldrig besöker biblioteket – måtte denna verksamhet få möjlighet att ytterligare utvecklas.

Vi arbetar på många institutioner inom kriminalvården, inom omsorgsverksamheten, på sjukhus och på servicehus för äldre. Allt detta är naturligtvis gott och väl även om verksamheten på många håll lämnar mycket övrigt att önska.

Vi arbetar med Boken Kommer-verksamhet; i hela 188 kommuner finns denna verksamhet i någon form.

Men det är inte många kommuner som har en Boken Kommer-verksamhet som är anpassad efter det verkliga behovet. En BK-verksamhet där man aktivt själv söker upp de människor som inte själva kan ta sig till biblioteket – och det måste ju vara målet med den här verksamheten. En BK-verksamhet som bedrivs i nära samarbete med hemsamariter och personal inom hemsjukvården, förankrad i både socialnämnd och hos landstinget. En BK-verksamhet med tillräckliga personalresurser och tillräckligt med anpassade medier.

Endast med en BK-verksamhet utformad enligt ovanstående har man möjlighet att nå de människor i vårt samhälle som kanske är i störst behov av vårt kulturutbud.

En sådan BK-verksamhet kräver resurser och de saknas ju som bekant i de flesta fall.

Vad gör vi då i vår kamp att föra ut BOKEN även till dem som är oförmögna att själva komma till biblioteket?

Vi får skaffa hjälp, helt enkelt. Vi måste inse att vi inte klarar att nå alla de människor som är i behov av någon av bibliotekets resurser.

Vi måste förmedla den kunskap vi har om läsningens betydelse till de människor som i sitt yrke kommer i direkt kontakt med de människor vi vill nå.

Det är vår skyldighet att informera olika personalkategorier om bibliotekets resurser, om de anpassade medier som

faktiskt finns (talböcker, taltidningar, inläsningstjänst, stor stil och LL) på de flesta bibliotek.

Vi måste arbeta för att kulturen betraktas som en del av vården, vi måste sprida vår kunskap till vårdpersonal inom kommuner och landsting.

Det är viktigt att ta fasta på hemsamaritens nya roll som en kontaktskapande och informerande socialarbetare. Att se till att hemsamariten åtminstone har kunskap om vad som finns på biblioteket och vilken betydelse det har. Att för distriktsköterskor och undersköterskor visa på vikten av att människors kulturbehov läggs in i vårdplaner.

Att informera kyrkans personal om bibliotekets resurser.

I vad mån biblioteket sedan har möjlighet och resurser att ställa upp med t.ex. distribution varierar naturligtvis från kommun till kommun och får lösas alltefter de lokala förutsättningar som säkerligen finns.

Det väsentliga är att vi lyckas förmedla våra kunskaper och entusiasmera förmedlarna så att vi kan hjälpas åt att se till att kulturpolitiken verkligen utformas med hänsyn till eftersatta gruppers behov.

Det är ett viktigt, roligt och meningsfullt arbete som vi med det snaraste borde prioritera!

Ytterst handlar det om att aktivt medverka i kampen för ett demokratiskt samhälle där alla har verklig tillgång till kultur!

Kommentar av Eleonor Pavlov: Vikten av det uppsökande arbetet har inte minskat

Vi pratar om användarinflytande och bibliotek för alla, men hur når vi dem som inte kommer till biblioteket? För oss som arbetar på bibliotek är biblioteket en självklar plats, men vi måste komma ihåg att det inte är det för alla. Det kan handla om fysiska problem att ta sig till bibliotek, men det kan också handla om traditioner och en uppfattning om att biblioteken inte har något att erbjuda.

Stenemos artikel handlar om hur biblioteken ska kunna nå även "människor som av olika skäl inte av egen kraft kan ta del av t.ex. bibliotekets utbud" genom att arbeta mer med uppsökande biblioteksverksamhet. Huvudsakligt fokus ligger på Boken Kommer-verksamheten, men Stenemo tar också upp annan typ av uppsökande verksamhet som till exempel arbetsplatsbibliotek och samarbeten med institutioner.

Det är fortfarande lika viktigt att tänka på dem som av olika anledningar inte kan komma till biblioteken, eller som kan, och bara inte gör det. Många bibliotek arbetar med olika sorters uppsökande verksamhet, även om den numera, åtminstone till viss del, är utformad på andra sätt. Den ökade tillgången till litteratur i andra former än den tryckta pappersboken har skapat andra förutsättningar, samhället ser också annorlunda ut idag än för 30 år sedan. Kanske är det andra trösklar som försvårar att folk kommer till biblioteken idag än då?

Biblioteksstatistiken visar att antalet fysiska besök på biblioteken minskar. Det blir också färre antal bemannade biblioteksserviceställen medan de obemannade ökar. Det finns en risk att biblioteksverksamhet förminskas till att handla om att bara låna ut böcker. Demokratiskt läsfrämjande arbete handlar om mycket mer än så och det får vi inte tappa bort.

Stenemo poängterar att vi som jobbar på biblioteken har stor kunskap om läsningens betydelse, men att resurserna inte alltid räcker till för att nå de som mest behöver det. Hon menar att vi måste inse att vi behöver hjälp och att det är vår skyldighet att informera och sprida den kunskap vi har till de människor som i sina yrken möter alla dem som vi vill nå.

Den delaktighet som vi eftersträvar kan faktiskt också handla om att bjuda in och sprida kunskap om att vi finns och vad vi kan erbjuda. Vill vi ha ett (folk)bibliotek för alla måste vi fortsätta arbeta uppsökande. Vi måste fortsätta arbeta för att ta bort trösklarna in till biblioteken. Vi måste vidga våra perspektiv och prioritera ett inkluderande arbetssätt. Och precis som Stenemo avslutar sin text: "Ytterst handlar det om att aktivt medverka i kampen för ett demokratiskt samhälle där alla har verklig tillgång till kultur!"